

Kim są „osoby niepełnosprawne ruchowo”? Często kojarzymy tę grupę z poruszającymi się na wózkach inwalidzkich. Jednak jest znacznie szersza. Niepełnosprawność ruchowa może być trwała bądź tymczasowa. Stopień ograniczenia ruchu także. Nie zawsze musi wiązać się z koniecznością korzystania z wózka. Jeśli już o wózkach mowa, te różnią się od siebie nawzajem w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, do którego są dopasowane. Mają zróżnicowane przeznaczenie, funkcje, parametry czy gabaryty i rodzaj napędu.

Do grupy osób z ograniczoną sprawnością ruchową zaliczamy też osoby starsze, mające problemy z poruszaniem się (także korzystające z tak zwanych balkoników, kul czy lasek), osoby niedowidzące, niewidome oraz takie, które tymczasowo leczą urazy (złamania, skręcenia i tym podobne). Mogą to być też osoby po poważnych operacjach, których konsekwencją są rozmaite trwałe bądź okresowe ograniczenia sprawności. Osoby unieruchomione w znacznym stopniu lub leżące także potrzebują przestrzeni umożliwiającej przemieszczanie ich z pomocą opiekunów – szerokich korytarzy, poręczy, wind, podjazdów czy innowacyjnych systemów i technologii komunikacji. Do tej samej grupy można zaliczyć: osoby sprawne, lecz przemieszczające się z ciężkim bagażem, wózkami dziecięcymi, a także dzieci. Te ostatnie na różnych etapach rozwoju mają ograniczone jeszcze możliwości pokonywania przeszkód (tak zwanych barier architektonicznych), a ich umiejętności poruszania się i percepcji przestrzeni dopiero się rozwijają. Czynnikiem ograniczającym czyjąś sprawność ruchową i orientację w przestrzeni mogą być ponadto niewidoczne gołym okiem schorzenia o różnym podłożu. Ważne zatem, by pamiętać o tym, że kształtując nasze otoczenie, tworzymy je dla siebie samych. Każdy z nas na jakimś etapie życia może odczuć rozmaite trudności ruchowe. Dlatego też projektowanie uniwersalne mające na celu ułatwianie przemieszczania się osobom o szczególnych potrzebach jest wsparciem dla nas wszystkich.

Niestety miasta, budynki i mieszkania przez całe stulecia nie były tworzone z myślą o dostępności. Koncepcja „projektowania dla wszystkich” zaczęła kiełkować dopiero w drugiej połowie XX wieku. Dziś znajduje coraz większe zrozumienie, co przekłada się na kształtowanie ludzkiego otoczenia. Jednak ilość rozmaitych przeszkód, które nas otaczają, jest ciągle duża, a proces przemian bywa niespieszny. Niekiedy są one na tyle uciążliwe, że potrafią utrudnić życie nawet osobom zupełnie sprawnym.

W ostatnich dekadach także w Polsce wzrastała świadomość tego zagadnienia. Stopniowo zaczyna ona zyskiwać coraz głębsze odzwierciedlenie w przepisach prawnych, również techniczno-budowlanych. Od 2019 roku obowiązuje tzw. ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami [\[1\]](#). Jej zakres obejmuje nie tylko kwestie dostępności architektonicznej, ale także cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej.

Temat projektowania dla osób niepełnosprawnych ruchowo jest nie od dziś, stopniowo rozszerzanym, komponentem przepisów techniczno-budowlanych [2]. Określają one rozmaite parametry budynków i ich otoczenia, między innymi: szerokości dojsć i wejść, drzwi wewnętrznych, korytarzy, wysokość progów, krawężników; wymiary schodów wewnętrznych i zewnętrznych; maksymalne wartości spadków i zasady tworzenia pochylni, balustrad; wyposażenia w windy, dostępności miejsc parkingowych, budowania odpowiednio przestronnych i dostosowanych toalet ogólnodostępnych i publicznych. W 2018 roku na szczelbu ogólnokrajowym opublikowano w Polsce „Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami” [3]. Znalazły się w nich szczegółowe wytyczne dotyczące tworzenia funkcjonalnych wnętrz, ich wyposażenia czy też oznaczeń ułatwiających orientację wewnątrz i na zewnątrz budynków.

Mieszkania i budynki mieszkalne niedostosowane dla osób o szczególnych potrzebach mogą stać się dla nich wręcz więzieniami, z których trudno wyjść i do których nie sposób się dostać (brak wind, schody, progi, wąskie i ciężkie drzwi). Na przykład w Krakowie budynki wielorodzinne bez windy stanowią blisko 80% tego zasobu [4]. Ograniczenia ruchowe to nie tylko kwestia przestrzeni i budynków publicznych, ale właśnie mieszkalnych – zarówno w Polsce, jak i na świecie można znaleźć liczne publikacje związane z zasadami przystosowywania mieszkań do potrzeb osób o niepełnej sprawności i osób starszych. Zawarte w nich wytyczne dotyczą zwykle rozwiązań funkcjonalnych, wyposażenia wnętrz i parametrów istotnych w codziennym życiu między innymi dla pomieszczeń takich jak: przedpokój i korytarze, kuchnia, łazienka (prysznic), sypialna i tym podobne. W projektowaniu wnętrz dostępnych pomocne są także nowe technologie, choćby urządzenia i aplikacje, które ułatwiają kontakt z innymi czy na przykład umożliwiają wezwanie pomocy medycznej.

Literatura:

[1] Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Pobrano z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001696> (dostęp: 12.03.2023 r.)

[2] Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Pobrano z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001225> (dostęp: 12.03.2023 r.)

[3] Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2018. Źródło: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/standardy-dostepnosci-budynkow-dla-osob-z-niepelnosprawnosciami>

[4] Biuletyn Informacji Publicznej Kraków: https://www.bip.krakow.pl/_inc/rada/posiedzenia/show_pdfdoc.php?id=128619, a także: <https://krakow.tvp.pl/64515550/w-krakowskich-blokach-brakuje-wind> (dostęp: 25.02.2023 r.)